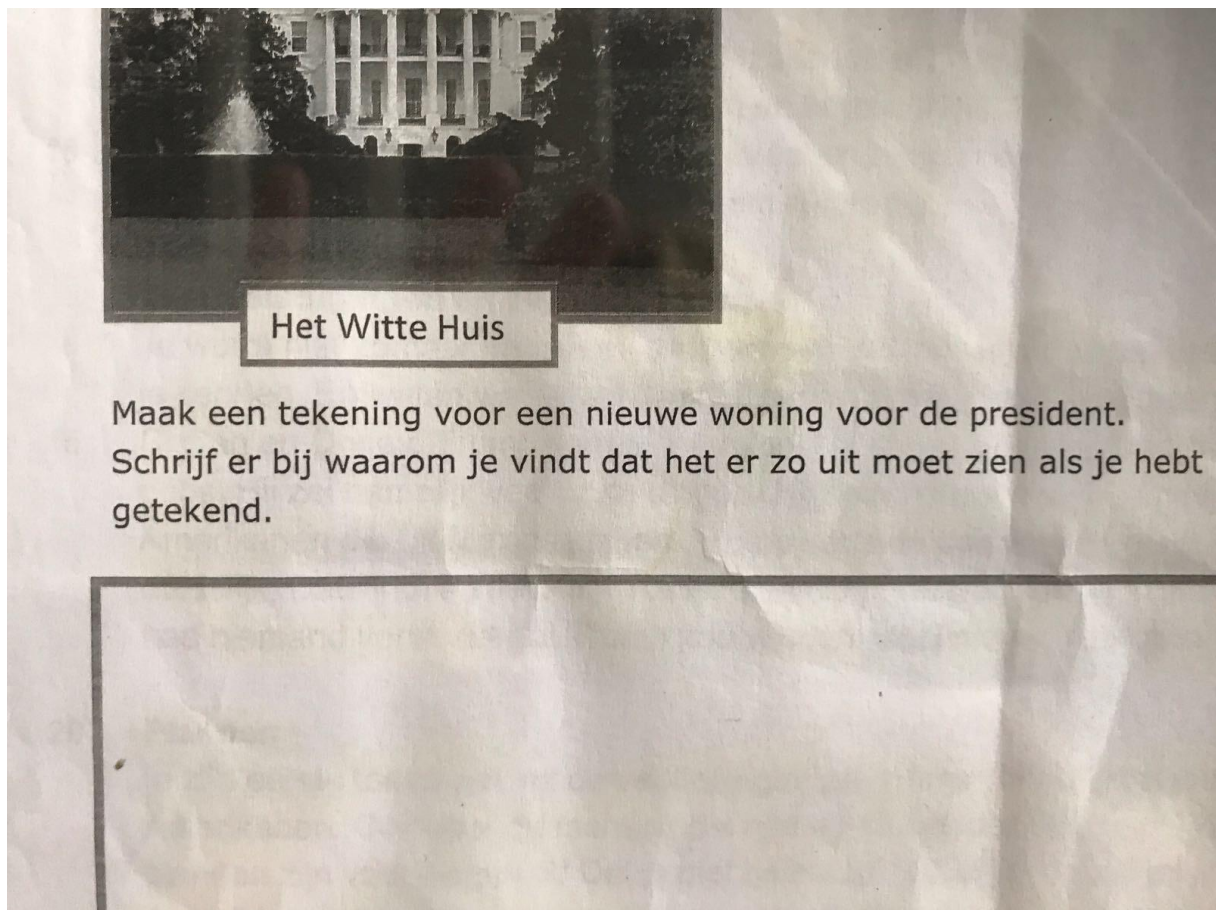

Tekst uitgesproken door Claudia de Breij in Nieuwspoort, 26 september 2017

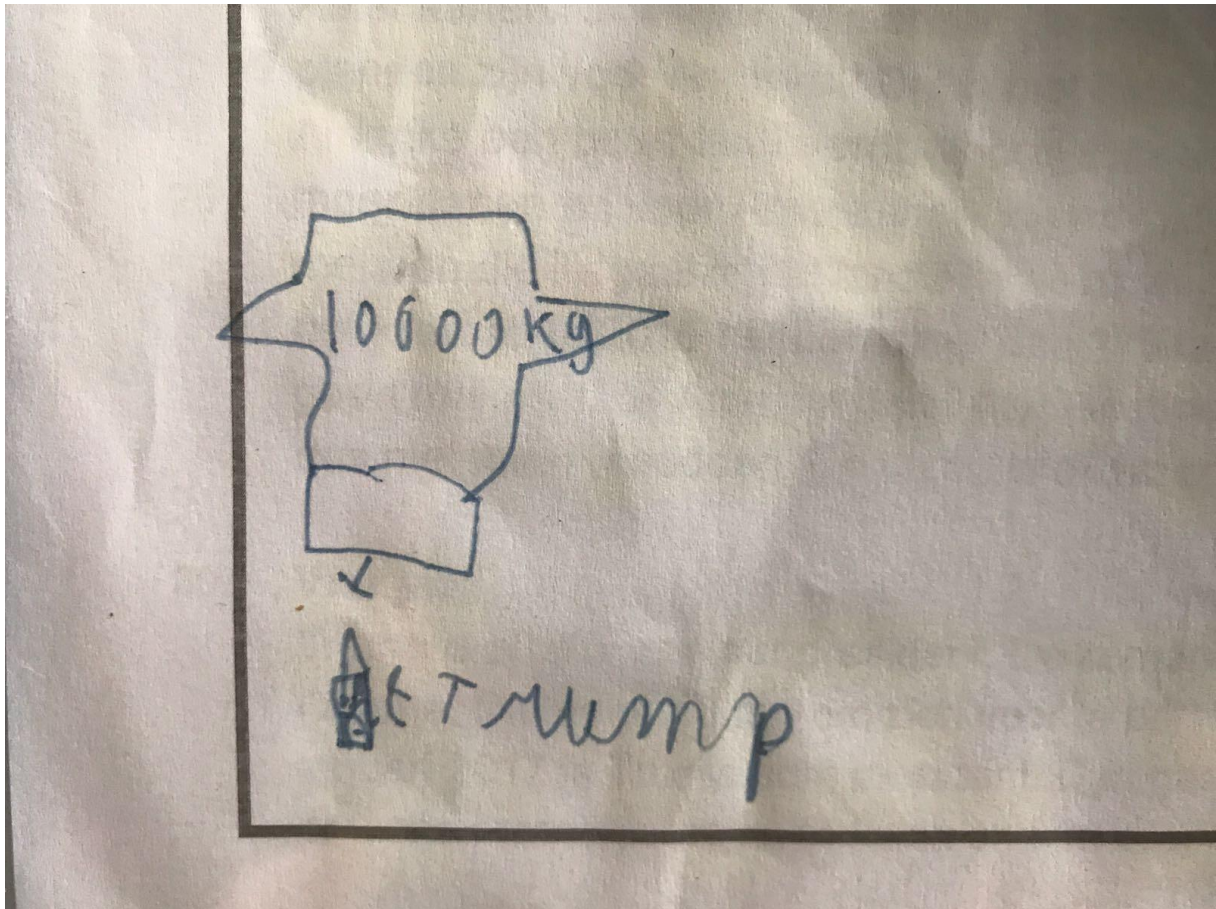
Juryrapport Inktspotprijs 2017

Dames en heren,

Toen ik aan mijn kinderen uitlegde wat ik vandaag ging doen, vroegen ze: maar wat is dan een politieke prent? ‘Een grapje in een tekening waarmee je iets zegt over wat er in de wereld aan de hand is’, zei ik. En ik pakte het blaadje erbij dat onze oudste zoon vorig jaar mee naar huis nam.

Het was november 2016, ik was net begonnen het nieuws te verwerken dat Donald Trump de machtigste man van de wereld zou worden. Ook in groep vier was het een onderwerp. Bij het vak ‘nieuwsbegrip’ luidde de opdracht: ‘Maak een tekening voor een nieuwe woning voor de president.’ Onze achtjarige tekende dit:

Een heel klein wit huisje met 'Trump' erbij en daarop valt een gewicht van duizendmiljoenmiljard kilo. Ik laat dit niet zien omdat ik mijn zoons tekentalent vind uitnodigen tot een snuffelstage bij een van de grote makers hier in de zaal, maar omdat het wel deed wat een goeie politieke prent kan doen: ik moest er heel erg om lachen én ik voelde me een beetje minder verloren. Het was maar een plaatje, maar het stond er lekker wel. Dat is wat de kunstenaars hier verenigt; ze geven ons een alternatieve manier om naar de werkelijkheid te kijken (wat heel iets anders is dan mensen alternatieve feiten op de mouw spelden) en helpen ons daarmee het wereldnieuws te bekijken, te verwerken en ons scherp te houden.

Straks heb ik de eer u te vertellen welke politieke prent wat ons betreft de allerbeste was. Ons, dat zijn Joost Vullings, parlementair verslaggever voor de NOS, Casper Sikkema, hoofdredacteur van Vice en ikzelf.

We deden dat ik voorzitter was, en in die hoedanigheid mocht ik samen met mijn gewaardeerde juryleden kiezen uit de honderd door de stichting Pers en Prent – vertegenwoordigd door Saskia van Loenen en Jean-Pierre Geelen – geselecteerde politieke prenten tussen 1 juni 2016 en 1 juni 2017.

Straks dus: de allerbeste prent van dat bewogen nieuwsjaar.

Daarvoor laat ik u de nummers twee en drie zien, en we beginnen met de vier eervolle vermeldingen.

Vier eervolle vermeldingen, waar er in het boekje drie staan. Het was al gedrukt toen er nog een wijziging kwam.

Dat is mijn schuld, en dat leg ik graag aan u uit.

Op de middelbare school had ik een geweldige geschiedenisleraar. Hij bereed tijdens zijn lessen drie stokpaardjes: God, Friesland en het koningshuis. Vanuit die pijlers verklaarde hij de werkelijkheid. Wilhelmina had door haar speeches voor Radio Oranje het moreel van alle verzetshelden – van overwegend Friese afkomst – gesterkt, waarna God besloot dat het zo wel weer genoeg was, met die Duitsers, zoïets.

Wat hem een goede leraar maakte is dat hij zich daarvan bewust was. Hij had gekozen, dit was zijn frame, er bestonden ook andere, legde hij uit.

In onze proefwerken maakte hij regelmatig gebruik van spotprenten, en hij gaf ons dan als opdracht te leren onderscheiden van welke politieke kleur de tekenaar was. Opland, Fritz Behrendt, dat waren namen die ik destijds leerde. Soms zei meneer Smits, zo heette mijn leraar, dat een tekenaar met een bepaalde prent natuurlijk klinkklare onzin verkocht, maar ‘het was alsnog een goede prent’.

Wat maakt een politieke prent ‘een goede prent’?

Moet er vakkundig getekend worden, moet de maker een artistieke opleiding hebben? Of mag er ook maar wat gekrast en gekriebeld worden, zolang het politieke of morele punt maar wordt gemaakt? En wanneer is iets een goede prent in het oog van de aanschouwer? Wanneer is het raak?

Meestal, vermoed ik, vinden we een tekening raak wanneer deze een accurate samenvatting geeft van onze eigen mening. Bevestigd worden in je eigen gelijk is als een orgasme voor de ziel. Zie je wel. Dat zei ik toch? En nu zegt hij het ook. Het klopt. Hè, lekker.

Dit brengt mij bij de eerste eervolle vermelding.

Tom Janssen, ‘Poetin beïnvloedt Amerikaanse verkiezingen’.

Regionale dagbladen, 16 december 2016. ‘Geheime steun van de Russen – door nepnieuws en hacking van de Democraten – aan Trump (met de campagneleus: ‘make America great again’).’

Wij, de jury, vonden deze tekening ijzingwekkend goed. De kille, intimiderende blik raakt de kijker. Hoe langer je kijkt, hoe enger het wordt. De getekende Poetin heeft het beangstigende dat de echte ook kan uitstralen, maar met de pet die hem zo goed past lijkt het alsof hij nog echter is dan de daadwerkelijke Russische leider. Alsof we hem dankzij Tom Janssen betrapten op wie hij werkelijk is.

Misschien zijn er mensen in Nederland die Poetin heel anders *verstehen*, maar de jury vindt dat deze tekening in één enkel beeld uitstekend laat zien waar we zelf heel veel woorden voor nodig hebben, en dan nog niet precies de juiste zouden kunnen vinden.

Dat is dankzij het grote vakmanschap van Tom Janssen.

De tweede eervolle vermelding is voor **Joep Bertrams**, ‘De ontdekking van de verpleeghuiszorg’.

De Limburger, 9 februari 2017. (‘Rutte kondigt vlak voor de verkiezingen aan 2 miljard beschikbaar te stellen voor verpleeghuizen.’)

Bertrams tekent prachtig nauwkeurig, bijna traditioneel. Zijn tekeningen hadden in een proefwerk van meneer Smits niet misstaan. ‘Verklaar wat de tekenaar hier wil zeggen’, het zou een mooie opdracht zijn. Bertrams helpt ons met de twee miljard in Ruttes zak, het opschrift ‘Rutte tapijt’ langs de randen van het kleed waaronder de verpleeghuispatiënt was geschoven, en de schitterende zin ‘Ach, daar bent u’, die we ons moeiteloos uitgesproken met de stem van de premier kunnen voorstellen. Door de klassieke stijl zou je kunnen denken dat de prent braaf is, of veilig, maar laat u daardoor niet misleiden. Bertrams deelt een uiterst degelijke maar glasheldere genadeklap uit.

De derde eervolle vermelding dan:

Marijn (Mat Rijnders): ‘Social media’.

De Limburger / Limburgs Dagblad, 24 november 2016. ‘Bedreigingen aan het adres van Sylvana Simons en anderen via social media.’

Het is misschien goed om te vertellen dat wij, de jury, samen met eerder genoemde Saskia van Loenen en Jean-Pierre Geelen, een avond langs alle honderd tekeningen hebben gestruind zonder daarbij te weten wie ze had gemaakt, noch wanneer, noch waarom.

Deze trof ons dus zonder de context waarin hij gemaakt was, de bedreigingen aan het adres van met name Sylvana Simons. Dat maakt de prent alleen maar sterker: hij gaat over veel meer dan alleen het nieuwsfeit dat de aanleiding vormde. Velen van ons kennen in meer of mindere mate de nare kant van sociale media, en deze tekening laat het beangstigende daarvan perfect zien.

En dan de vierde en laatste eervolle vermelding, die dus niet in het boekje staat. Soms komt een inzicht niet direct. Toen we in dat kantoortje in het NRC-gebouw rondkeken, was deze tekening een van de velen waarvan ik persoonlijk dacht dat het geen kanshebber was.

Cortés, ‘Een band met terreur’. *Geenstijl.nl*, 19 december 2016. ‘Een controversiële tegenstelling: terreuraanslagen die zijn gepleegd in naam van islam en de ontkenning dat die religie er iets mee te maken heeft.’

We zien een autoband, bebloed, na een aanslag. Het spoor laat lezen ‘niets met de islam te maken’ maar de band zelf heeft in het profiel staan ‘allahu akbar’.

Dit is waar meneer Smits van pas komt. Mijn reflex de tekening terzijde te leggen heeft te maken met mijn frame – ik spreek even over mijzelf en niet over de voltallige jury, vergeeft u mij daarvoor. Het is niet dat mijn mening zo belangrijk is, het gaat erom uit te leggen hoe weinig belangrijk die is.

Mijn reflex de tekening terzijde te leggen komt doordat ik graag de mensen wil geloven die zeggen ‘zo’n terrorist heeft voor mij niets begrepen van mijn geloof.’ Dus in deze prent zie ik een werkelijkheid weergegeven die ik liever niet zo zie. Toch bleef ik eraan denken, de weken na het juryberaad. Want ja, beide kreten vallen, net als in deze prent, maar al te vaak in dezelfde context. Dat maakt dit een ijzersterke prent. Het gaat niet om wat ik wil zien, of wil geloven, of wil vinden; wat Cortés hier messcherp aantoont is dat er twee werkelijkheden naast elkaar bestaan, en dat dat bloederig schrijft.

De prent is zelfs zo sterk dat ik mijn mening loslaat en alleen nog maar kijk, zonder direct zelf zo nodig iets te moeten vinden. Door deze prent voel ik me meneer Smits die moet toegeven dat het niet gaat om zijn stokpaardjes, maar om goed te kijken wat er staat – en dat proberen te begrijpen. Dat verdient een eervolle vermelding tijdens de uitreiking van de Inktspotprijs omdat dat is wat onze tekenaars zo onmisbaar maakt in het democratisch proces: we schieten er niet zoveel mee op elkaars ideeën bij voorbaat bot af te wijzen. We moeten elkaar niet bot maken, maar scherp houden.

Dit brengt mij bij de prijswinnaars van de Inktspotprijs 2017.

Drie winnaars die deze kunst van het niet bot zijn maar scherp houden als geen ander verstaan.

De derde prijs gaat naar **Gorilla**: ‘A typeface for Donald Trump’.

De Groene Amsterdammer, 7 oktober 2016. ‘The Washington Post publiceert een geluidsfragment waarin presidentskandidaat Donald Trump over vrouwen zegt: “Grab ’em by the pussy. You can do anything”.’

Zoals vaker bij het typografische werk van Gorilla – een collectief bestaande uit Herman van Bostelen, Pepijn Zurburg, Richard van der Laken, Alex Clay en Karin van den Brandt – mag je als kijker twee, soms wel drie keer kijken voor je ziet wat er allemaal in zit. Er staat niet wat er staat. Deze variant op de John Irving bestseller-titel van decennia geleden werkt prachtig en maakt van de lezer een stoute puber die steeds meer ziet wat er allemaal aan viezigheid in het (vermeende) wereldbeeld van de leider van de vrije wereld te vinden is.

Zowel bij Gorilla als bij onze nummers twee en drie was dit slechts een van de vele sterke beelden die indruk maakten op de jury. Constante kwaliteit vinden wij mooi en belangrijk.

Vandaar ook een tweede prijs voor **Jos Collignon**: ‘Succes voor DENK’. *de Volkskrant*, 18 maart 2017. ‘Van twee naar drie zetels. Een extra stukje Turkije in de Kamer.’

Ook van Collignon waren er meerdere tekeningen die onze shortlist haalden. Constante kwaliteit, altijd geïnspireerd en aangenaam vilein, zoals in deze tekening waar we de Kamerleden van Denk zien tussen de president van Turkije, Tayyip Erdogan. Een beeld als een mokerslag voor Kuzu en Öztürk, van wie wij heel nieuwsgierig zijn hoe zij de tekening hebben gevonden.

En dan, **de winnaar van de Inktspotprijs 2017**.

Ook hiervoor geldt: constante kwaliteit, constante blijk van inspiratie. Er waren meerdere prenten die in aanmerking kwamen van ditzelfde collectief, maar we kozen voor ‘Aanslagen’. **Fokke & Sukke, gemaakt door John Reid, Bastiaan Geleijnse en Jean-Marc van Tol**.

Goed zijn is leuk, goed blijven is kunst. Reid, Geleijnse & Van Tol verstaan die als geen ander. Na een vliegende carrièrestart als die drie brutale grappige jongens uit de *Propria Cures*-hoek, had het ook heel anders kunnen aflopen. Ze hadden achterover kunnen gaan leunen, tevreden met hun succes, bezadigd.

Niets is minder waar. De werklust van Jean-Marc en zijn kompanen is indrukwekkend en het maakplezier spat ervan af.

Waarom ‘Aanslagen’ zo goed is? Deze prent gaat de mening voorbij en laat het doordenken over aan de kijker. De vermoedheid die we ervaren bij het nieuws over alweer een aanslag, de twijfel over of we het nu veel of weinig aandacht moeten geven ‘anders winnen de terroristen’ en vooral onze eigen onthechtheid van het nieuws worden hier allemaal in een goeie grap gevat.

Dat doen Reid, Geleijnse en Van Tol nu al jaren op bijzonder hoog niveau, en het is de jury dan ook een eer en een genoegen hen te belonen met de Inktspotprijs 2017.